

Arbeidsdeling en het besturen van de onderneming

Auteur(s):

Moerland, P.W.
Hoogleraar Ondernemingsfinanciering aan de Katholieke Universiteit Brabant te Tilburg.

Verschenen in:

ESB, 83e jaargang, nr. 4168, pagina 716, 25 september 1998

Rubriek:

Reactie

Trefwoord(en):

corporate, governance

Dit artikel is een reactie n.a.v.: A.G.L. Romme en G. Endenburg, [Een nieuwe visie op het aandeel](#), *ESB*, 25 september 1998, blz. 712-715.

Romme en Endenburg bepleiten een herbezinning op de eigendoms- en zeggenschapsverhoudingen van de beursvennootschap. Zij achten de besturing van dit type onderneming problematisch. Als oplossing wordt invoering van het consent-aandeel voorgesteld. Zo'n aandeel geeft "recht op deelname in het hoogste besluitvormingsorgaan van de onderneming waarin beslissingen worden genomen met wederzijds consent". De sturing van de vennootschap geschiedt op basis van samenwerking tussen verschillende betrokkenen. In de "topkring" zijn de belanghebbenden samengebracht: de voormalige raad van commissarissen, de directie en de gekozen personeelsvertegenwoordiging.

Ik sympathiseer met de gedachte dat de onderneming een samenwerkingsverband is van belanghebbenden, waaronder directie, werknemers en vermogensverschaffers. Ik zie evenwel niet hoe zij "op basis van gelijkwaardigheid", samengebracht volgens een bepaalde verdeling in een "topkring", een vennootschap zouden besturen. Door aan elke belanghebbende een soort vetorecht toe te kennen - immers, besluitvorming geschiedt alleen op basis van "consent" - ligt het gevaar van een bestuurlijke impasse steeds op de loer. Vanwege belangenverschillen die er nu eenmaal tussen belanghebbenden plegen te bestaan, kunnen langdurige discussies ontstaan over beleidsvoorstellen, hetgeen tot vertragingen in de besluitvorming zal leiden en bijgevolg tot het achterop raken in de markt. De ervaringen met het Duitse model van toezicht, waarin kapitaalverschaffers en werknemers op paritaire wijze zijn vertegenwoordigd in de Afsichtsrat, zijn niet erg positief: er is nauwelijks strategische discussie in de raad, maar wel polarisatie en achterkamertjespolitiek. Dit geldt weliswaar het toezicht, maar ik zie niet waarom dat bij het bestuur geheel anders zou gaan.

Daar komt bij dat aandeelhouders - ik bedoel beleggers, niet strategische aandeelhouders - zich niet per se als ondernemingsbestuurders behoeven te kwalificeren. Zij voorzien de onderneming van risicodragend vermogen en kunnen het uitoefenen van de ondernemersfunctie beter over laten aan professionele managers. Ik deel overigens de stelling dat de feitelijke zeggenschap van aandeelhouders in Nederlandse beursvennootschappen sterk is geërodeerd. Ik geloof echter niet dat een herwaardering van de rol en positie van aandeelhouders kan geschieden door hen een stoel in het bestuur te gunnen. Zomin als het personeel daar thuishoort. De directie is aangesteld om te besturen, de commissarissen om toezicht te houden, en de aandeelhouders hebben recht op verantwoording over het gevoerde beleid en het daarop uitgeoefende toezicht.

Het structuurregime voorziet in een onafhankelijk toezicht, waarbij commissarissen zich hebben te richten op het ondernemingsbelang en daarmee op de evenwichtige behartiging van alle bij de onderneming betrokken deelbelangen. Velen beschouwen de positie van commissarissen onder het structuurregime als vrijwel onaantastbaar, vanwege het systeem van coöptatie. Als alternatief wordt daarom wel gesuggereerd om commissarissen door kapitaalverschaffers en werknemers te laten benoemen en ontslaan. Daarmee kom je uit op het Duitse systeem waarvan hierboven reeds is aangegeven dat het niet goed werkt.

Ik geloof dat aandeelhouders, mede in het licht van de aanbevelingen van de commissie-Peters, ook thans reeds krachtige instrumenten in handen hebben om bestuurders en toezichthouders terecht te wijzen. Men kan immers décharge aan bestuurders en commissarissen onthouden. Voorts kan men onderwerpen op de agenda voor de Algemene Vergadering van aandeelhouders doen plaatsnemen. Dat vereist uiteraard een grotere alertheid en betrokkenheid van de zijde van de beleggers dan heden ten dage gebruikelijk is.

Het gaat me evenwel te ver om de vergadering van aandeelhouders verantwoordelijk te stellen voor het formuleren en vaststellen van het financieel-economisch beleid van de vennootschap. Daar is de directie voor. Deze bepaalt de aard en omvang van de vermogensbehoefte en de wijze waarop daarin het beste kan worden voorzien, rekening houdend met alle relevante aspecten en belangen. De directie is daartoe op grond van haar dagelijkse betrokkenheid beter geïnformeerd en geëquipeerd dan de aandeelhoudersvergadering. Hoe kan deze vergadering besluiten over werkkapitaal, crediteurenbeleid en de uitgifte van obligatieleningen? Wat dit orgaan wel kan (en zou moeten) doen, is de directie aanspreken op het (financiële) beleid, kortom directie en commissarissen ter verantwoording roepen, en zondig van haar afkeuring doen blijken. Dat is iets anders dan zelf het beleid formuleren.

Tenslotte, de vergoeding over het consent-aandeel. Hoe moet men zich de beoogde toedeling van het resultaat aan 'andere belanghebbenden' voorstellen? Dient een aandeelhouder zijn behaalde koerswinst te delen met anderen? Wat te doen bij een negatief resultaat? Kunnen optieplannen niet in de gevoelde behoefte voorzien om schaars menselijk kapitaal adequaat te belonen? Kortom: de gedachte is op zichzelf inventief, maar roept toch nogal wat vragen op, die tot verdere overdenking uitnodigen.

